

3. Економічна активність населення Сумської області 2010. / Головне управління статистики у Сумській області. – Суми, 2011. – 177с.

4. Інформація з сайту Головного управління статистики в Сумській обл. – Режим доступу : <http://www.sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=130&level=3>

5. Інформація з сайту Державної служби зайнятості. – Режим доступу : http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=237295

6. Інформація з сайту Державної служби зайнятості. – Режим доступу : http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=237557

7. Інформація з сайту Державної служби зайнятості. – Режим доступу : http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=237422

8. В.К. Щербіна Неформальна зайнятість як фактор розвитку національного ринку праці / В.К. Щербіна. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpkhnpu_eko/2008_8/22.html

В статтє проанализировано состояние рынка труда Сумской области в течение 2007-2011 годов и определены основные проблемы, мешающие стабилизации его деятельности. Определены ряд мер, направленных на решение проблем, сдерживающих развитие регионального рынка труда.

The article analyzes the labor market of Sumy region in 2007-2011 years and the main problems hindering the stabilization of its activity were characterized. Identified a number of measures to address the problems hampering the development of the regional labor market.

Дата надходження в редакцію: 20.02.2012 р.

Рецензент: д.е.н., професор, М.О.Соколов

УДК 330.322.5:332.36:330.131.7

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОПТИМІЗАЦІЯ ЯКОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ЗАСІБ ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ У РЕГІОНАЛЬНОМУ АГРОГОСПОДАРЮВАННІ НА СТІЙКИХ ЗАСАДАХ

Н.В. Мішеніна, к.е.н., доцент, Сумський державний університет

І.С. Мареха, аспірант, Сумський державний університет

У статті вводиться поняття ресурсу окупності інвестицій як деякого джерела утворення прибутку в певній еколого-економічній системі. Сформовано методичні підходи до оцінки екологічно обумовленого ризику інвестування агрогосподарської системи. Розроблено еколого-економічні показники оцінки якості інвестицій. Здійснено оцінку впливу екологічного фактора на якість інвестицій та умови сталого розвитку регіону.

Ключові слова: якість інвестицій, інвестиційні стратегії, земельні ресурси, сталий розвиток

Постановка проблеми. Нераціональне використання агроземельних ресурсів у Сумській області обумовлює додаткові ризики для інвестора, що приймає рішення щодо інвестування у портфель сільськогосподарських культур і вимушений надавати оцінку якості інвестицій в умовах екологічної нестабільності сільськогосподарських угідь регіону. Найбільш гострою проблемою використання земель під посіви сільськогосподарських культур є закислення чорноземів [1]. Для інвестора подібна проблема обертається втраченою частиною прибутку внаслідок високої землемісткості рослинницької продукції, що властиво для регіонів України [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам нераціонального використання земельних ресурсів значна увага приділяється у роботі В. Голяна та А. Крисак [3]. Економічна оцінка збитку, що наноситься земельним ресурсам антропогенним і техногенним впливом, була здійснена у роботі [4]. Тими ж вченими було виведено

критерій ефективності інвестицій з урахуванням народногосподарської цінності землі. Певні спроби оцінки та оптимізації якості інвестицій здійснено у роботах [5, 6], а стосовно аграрного сектора економіки – у публікаціях [7, 8]. У той же час зовсім не дослідженими залишаються питання впливу екологічного фактора на формування оцінок якості інвестицій у сільському господарстві. Відтак оцінка та оптимізація якості інвестицій у сільському господарстві у контексті еколого-економічних проблем використання агроземельних ресурсів Сумської області становить актуальне науково-практичне завдання. Прагнення інвесторів мінімізувати ризики у зв'язку з екологічним фактором закономірно піднімає питання про формування оптимальної структури залучення інвестицій у сільське господарство шляхом еколого-економічної диверсифікації їх якості.

Постановка завдання. Метою статті є формування методичних підходів до еколого-економічної оцінки якості інвестицій для забезпе-

чення умов сталого розвитку регіонального агрогосподарювання.

Результати дослідження. Методологія дослідження повинна вибудовуватися на досить чіткому термінологічному визначенні власне категорії «якість інвестицій», під якою у природогосподарюванні нами пропонується розуміти цілісну характеристику функціональної єдності їх ресурсних властивостей, здатних задовольняти інвестиційні потреби природогосподарювання в цілому та інтереси індивідуальних інвесторів зокрема [9]. Оскільки в умовах нераціонального агрогосподарювання має місце обмеження присутності інвестиційного капіталу з огляду на природно-ресурсну залежність галузі і пов'язані з цим екологічні ризики інвестора, остільки правомірним є дослідження впливу екологічного фактора на формування оцінок якості інвестицій, що є важливим елементом обґрунтування стратегії інвестування агрогосподарської системи.

Екологічно обумовлений ризик інвестування агрогосподарської системи – екологічно обумовлені втрати очікуваного доходу інвестора внаслідок понижувальної екодеструктивними факторами відтворювальної дії ресурсу окупності інвестицій. Під ресурсом окупності інвестицій ми пропонуємо розуміти деякі джерела відтворення, або джерела утворення прибутку, яких у сільському господарстві може бути три: урожайність, ціна реалізації та дохід.

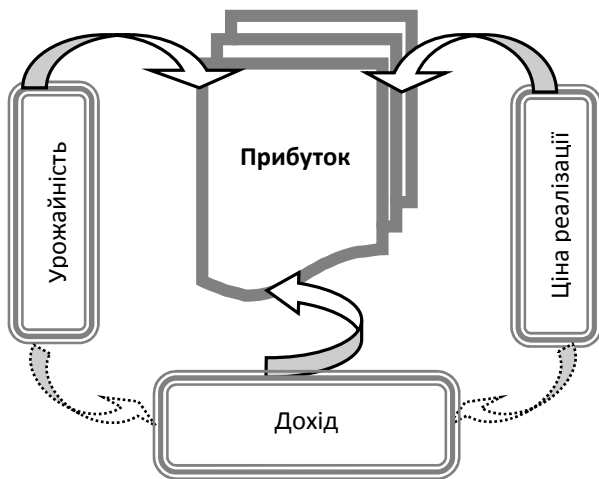

Рис. 1 Джерела утворення прибутку (ресурси окупності інвестицій) в агрогосподарській системі

Ризик інвестування агрогосподарської системи у розрізі окремих культур знаходимо за формулою(1):

$$R(D \exp t_{si}) = D \exp t_{si} * \left(1 - \frac{1}{\left(\frac{EERR_i}{100} + 1 \right)} \right) \quad (1)$$

де $R(D \exp t_{si})$ – екологічно обумовлені втрати очікуваного s -тим інвестором доходу від i -того об'єкта інвестування, грн /га,

$D \exp t_{si}$ – очікуваний s -тим інвестором дохід від i -того об'єкта інвестування, грн /га,

$EERR_i$ – еколого-економічний ризик відтворення i -тої сільськогосподарської культури, культивованої на території певного регіону, %,

s – тип інвестора (держава, банк, власний капітал підприємств, іноземний інвестор),

m – кількість об'єктів інвестування в межах регіональної агрогосподарської системи (портфель сільськогосподарських культур).

Еколого-економічний ризик відтворення агрогосподарської системи – недоотримання прибутку в системі внаслідок порушення природних компонентів агрогосподарського виробництва:

$$EERR_i = \sum_{j=1}^m \Delta r_{ij} * E_i \quad (j = \overline{1, n}), \quad (2)$$

де $EERR_i$ – еколого-економічний ризик відтворення i -тої сільськогосподарської культури, культивованої на території певного регіону, %,

Δr_{ij} – ризикова складова моделі, або екологічно обумовлені втрати урожайності, зниження ціни або зростання виробничих витрат на вирощування i -тої сільськогосподарської культури, культивованої на території певного району, %,

E_i – коефіцієнт еластичності прибутку i -тої сільськогосподарської культури відносно урожайності, ціни реалізації або виробничих витрат,

m – кількість культивованих культур в агрогосподарській системі, що є уразливими до дії екологічного фактора;

n – кількість районів у регіоні.

Оцінимо випадки прояву еколого-економічного збитку для інвестора.

У разі, якщо ресурсом окупності інвестицій є урожайність, то ризикова складова моделі обчислюється за формулою:

$$\Delta r_{ij} = (z_{opt_i} - z_{av_j}) * h_i * 10, \quad (3)$$

де Δr_{ij} – екологічно обумовлені втрати урожайності i -тої сільськогосподарської культури, культивованої на території j -того району, %,

z_{opt_i} – оптимальна кислотність ґрунтового розчину під посіви i -тої сільськогосподарської культури, рН,

z_{av_j} – середньозважена кислотність ґрунту в j -тому районі, рН,

h_i – процент зниження урожайності i -тої сільськогосподарської культури при підвищенні кислотності ґрунту на 0,1 одиниці, %.

У разі, якщо ресурсом окупності інвестицій є ціна реалізації, то ризикова складова моделі обчислюється за формулою:

$$\Delta r_{ij} = \left(\frac{f_i * a_i}{w_i} - 1 \right) * 100 \quad \%, \quad (4)$$

де Δr_{ij} – зниження ціни реалізації i -тої сільськогосподарської культури, культивованої на території j -того району, через погіршення екологічної якості рослин, %,

f_j – вміст солей важких металів у j -тому районі, мг/кг,

a_i – коефіцієнт переходу важких металів із ґрунту в рослини,

w_i – нормальний вміст важких металів у рослинах, мг/кг сухої речовини.

У разі, якщо ресурсом окупності інвестицій є дохід, то ризикова складова моделі обчислюється за формулою:

$$\Delta r_i = \left(\frac{(z_{opt_i} - z_{av_i}) * 10 * t_j * S_{ij} * p_j}{c_i} - 1 \right) * 100\%, \quad (5)$$

де Δr_i – зростання собівартості виробництва i -тої сільськогосподарської культури внаслідок здійснення додаткових витрат на подолання кислотності ґрунту (вапнування), %,

t_j – норматив витрат CaCO_3 (вапна) для зміщення рН різних типів ґрунтів на 0,1, т/га,

S_{ij} – площа під посіви i -тої сільськогосподарської культури, культивованої на території j -того району, тис. га,

p_j – вартість 1 т дефекату (відходів цукрово-го виробництва) для вапнування ґрунтів, грн./т,

\tilde{n}_i – виробнича собівартість продукції, тис. грн.

Модель пошуку оптимальної структури залучення інвестицій в агрогосподарську систему в

умовах впливу фактора екологічної нестабільності ґрунтів може бути представлена у вигляді системи рівнянь (6):

$$\begin{cases} R(D \exp t_s) = \sum_{A=1}^{M-1} \sum_{B=A+1}^M X_A * v_{AB} * C_s \rightarrow \min \\ \sum_{i=1}^M x_i = 1; \\ x_i \geq 0 \end{cases}, \quad (6)$$

де $R(D \exp t_s)$ – інвестиційний ризик портфеля культур, обумовлений дією екологічного фактора, грн (дол.)/га,

X_A – вектор-рядок значень портфеля s -того інвестора,

v_{AB} – елементи матриці екологічно обумовлених втрат очікуваного s -тим інвестором доходу від порівнюваних інвестиційних альтернатив,

$$v_{AB} = (R(D \exp t)_A - R(D \exp t)_B) * r_{AB}, \quad (7)$$

$R(D \exp t)_A$ – екологічно обумовлені втрати очікуваного s -тим інвестором доходу від першої інвестиційної альтернативи,

$R(D \exp t)_B$ – екологічно обумовлені втрати очікуваного s -тим інвестором доходу від другої інвестиційної альтернативи,

r_{AB} – коефіцієнт кореляції між прибутком від порівнюваних інвестиційних альтернатив,

C_s – вектор коефіцієнтів індивідуальних переваг s -того портфельного інвестора (мотиваційна складова моделі оцінки якості інвестицій).

Задля реалізації механізму відбору об'єктів для інвестування нами пропонується формалізувати мотиваційну складову прийняття альтернативних інвестиційних рішень інвесторами (Таблиця 1), які приймаються ними для забезпечення умов сталого розвитку регіону (Таблиця 2).

Таблиця 1. Формалізація мотиваційної складової моделі оцінки якості інвестицій у сільському господарстві

Критерії відбору сільськогосподарських культур для формування портфеля інвестицій	Формула для обчислення	Пояснення до формули
внесок культури у забезпечення продовольчої безпеки регіону	$m_i = m_{comp} / m_{max}$	m_i – коефіцієнт індивідуальних переваг портфельного інвестора, m_{comp} – значення порівнюваного критерію, m_{min} – мінімальне значення порівнюваного критерію, m_{max} – максимальне значення порівнюваного критерію
рентабельність виробництва культури	$m_i = m_{comp} / m_{max}$	
рівень витратності виробництва культури	$m_i = m_{min} / m_{comp}$	
місце культури у сировинно-продовольчій структурі регіонального експорту	$m_i = m_{comp} / m_{max}$	

Одним із методичних принципів оцінки мотивації інвесторів та обґрунтування ними вибору альтернативних інвестиційних варіантів може стати орієнтація на формування системи коефіцієнтів індивідуальних переваг інвесторів за напрямками інвестування. Так, критеріями відбору сільськогосподарських культур для формування портфеля інвестицій можуть виступати: у рамках

державної стратегії – внесок культури у забезпечення продовольчої безпеки регіону; для банківської стратегії – рентабельність виробництва культури; з погляду стратегії самоінвестування – рівень витратності виробництва культури; з позиції іноземного інвестування – місце культури у сировинно-продовольчій структурі регіонального експорту (Таблиця 2).

Таблиця 2. Виявлення інтересу присутності інвестиційного капіталу у аграрній сфері за показниками сталого розвитку

Коефіцієнти індивідуальних переваг портфельного інвестора за напрямками інвестування в агрогосподарську систему, m_i				Критерії відбору сільськогосподарських культур для формування портфеля інвестицій	Напрямок задоволення критерію	Інвестиційна стратегія
Пшениця	Ячмінь	Кукурудза	Соняшник			
0,11	1,00	0,80	0,34	внесок культури у забезпечення продовольчої безпеки регіону	↑	державна
0,08	0,21	0,39	1,00	рентабельність виробництва культури	↑	банківська
0,84	0,99	1,00	0,54	рівень витратності виробництва культури	↓	самоінвестування
0,71	0,35	1,00	0,11	місце культури у сировинно-продовольчій структурі регіонального експорту	↑	іноземна

Очікувана інвестором дохідність i -того напрямку інвестування розраховується за формулою:

$$D \exp t_{si} = \frac{(Inv_i + K_s) * Sq_{ij}, \%}{Sq_{ij}, za}, \quad (8)$$

де $D \exp t_{si}$ – очікувана s -тим інвестором прибутковість i -того напрямку інвестування, грн/га,

Inv_i – обсяг інвестицій, необхідний для задоволення потреби у насінні для i -того напрямку інвестування, грн,

K_s – ціна інвестиційного капіталу, залучуваного s -тим інвестором в агрогосподарську систему, грн:

$$K_s = \left\{ \begin{array}{l} \% G, \forall K \in S_1 \\ \% B, \forall K \in S_2 \\ \% T, \forall K \in S_3 \\ \% F, \forall K \in S_4 \end{array} \right\}, \quad (9)$$

де $\% G$, $\% B$, $\% T$, $\% F$ – ціна державного, банківського, власного та іноземного інвестиційного капіталу відповідно,

S_1, S_2, S_3, S_4 – державна інвестиційна стратегія, банківська стратегія, стратегія самоінвестування та іноземного інвестування відповідно,

$Sq_{ij}, \%$ – питома вага площі земельної ділянки, залученої під культивування i -тої культури в j -тому районі, %,

Sq_{ij}, za – площа земельної ділянки, залученої під культивування i -тої культури в j -тому районі, га.

Середньозважена дохідність інвестиційного портфеля (D) визначається шляхом множення питомих ваг i -того об'єкта інвестування (x_i) на очікуваний s -тим інвестором дохід від i -того об'єкта інвестування:

$$\left\{ \begin{array}{l} D = \sum_{i=1}^m x_i * D \exp t_{si} \\ \sum_{i=1}^m x_i = 1 \\ x_i \geq 0 \end{array} \right. \quad (10)$$

Дохідність портфеля інвестицій, відкориговану на рівень екологічного ризику інвестора, визначаємо за наступною формулою (11):

$$D^{ecol} = D - R(D \exp t_s) \quad (11)$$

За результатами еколого-економічного моделювання вибору альтернативних інвестиційних рішень інвесторами в умовах екологічних проблем раціонального використання ґрунтово-земельних ресурсів у сільському господарстві нами були отримані наступні оцінки якості інвестицій за показниками структури, дохідності та ризику для кожної обраної стратегії інвестування (Таблиця 3-5).

Таблиця 3. Результати прогнозного моделювання якості інвестицій для сільського господарства Сумщини на 2012 р., отримані за умови, що ресурсом окупності інвестицій є урожайність, а ризиковою складовою моделі – підвищена кислотна реакція ґрунтового середовища

Еколого-економічні показники оцінки якості інвестицій	Об'єкти вкладення інвестицій				Об'єкти вкладення інвестицій				Об'єкти вкладення інвестицій				Об'єкти вкладення інвестицій			
	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника
Оптимальна структура залучуваних інвестицій, сформована з урахуванням впливу екологічного фактора	0,19	0,28	0,39	0,14	0,22	0,20	0,17	0,41	0,28	0,24	0,46	0,02	0,21	0,33	0,38	0,08
Інвестиційний ризик портфеля культур, обумовлений дією екологічного фактора, грн.(дол.)/га	26,81				58,62				3,08				0,14			
Дохідність портфеля інвестицій, відкоригована на рівень екологічного ризику, грн.(дол.)/га	343,36				474,58				442,01				6,19			
Стратегія інвестування	державна				банківська				самоінвестування				іноземного інвестування			

Таблиця 4. Результати прогнозного моделювання якості інвестицій для сільського господарства Сумщини на 2012 р., отримані за умови, що ресурсом окупності інвестицій є ціна, а ризиковою складовою моделі – занижена ціна реалізації продукції через погіршення екологічної якості рослин

Еколого-економічні показники оцінки якості інвестицій	Об'єкти вкладення інвестицій				Об'єкти вкладення інвестицій				Об'єкти вкладення інвестицій				Об'єкти вкладення інвестицій			
	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника
Оптимальна структура залучуваних інвестицій, сформована з урахуванням впливу екологічного фактора	0,18	0,24	0,45	0,13	0,23	0,22	0,18	0,37	0,25	0,16	0,56	0,03	0,15	0,23	0,43	0,19
Інвестиційний ризик портфеля культур, обумовлений дією екологічного фактора, грн. (дол.)/га	28,64				76,01				3,16				0,625			
Дохідність портфеля інвестицій, відкоригована на рівень екологічного ризику, грн. (дол.)/га	328,8				451,77				416,52				5,58			
Стратегія інвестування	державна				банківська				самоінвестування				Іноземного інвестування			

Таблиця 5. Результати прогнозного моделювання якості інвестицій для сільського господарства Сумщини на 2012 р., отримані за умови, що ресурсом окупності інвестицій є дохід, а ризиковою складовою моделі – додаткові витрати на екологізацію земель (вапнування)

Еколого-економічні показники оцінки якості інвестицій	Об'єкти вкладення інвестицій				Об'єкти вкладення інвестицій				Об'єкти вкладення інвестицій				Об'єкти вкладення інвестицій			
	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника	елітне насіння пшениці	елітне насіння ячменю	елітне насіння кукурудзи	елітне насіння соняшника
Оптимальна структура залучуваних інвестицій, сформована з урахуванням впливу екологічного фактора	0,22	0,31	0,32	0,15	0,21	0,18	0,16	0,45	0,42	0,28	0,3	0,00	0,36	0,4	0,24	0,00
Інвестиційний ризик портфеля культур, обумовлений дією екологічного фактора, грн.(дол.)/га	18,23				27,37				2,99				0,014			
Дохідність портфеля інвестицій, відкоригована на рівень екологічного ризику, грн.(дол.)/га	371,73				511,26				513,51				7,18			
Стратегія інвестування	державна				банківська				самоінвестування				іноземного інвестування			

Еколого-економічні показники оцінки якості інвестицій у сільському господарстві – це методологічний орієнтир для інвестора, який приймає рішення в умовах нераціонального використання агроземельних ресурсів і прагне оптимізувати інвестиційну привабливість об'єкта.

Пропонуємо здійснити оцінку вибору найбільш прийнятної стратегії інвестування аграрного сектору економіки для забезпечення сталого

соціально-економічного розвитку регіону. Для реалізації поставленого завдання необхідно оцінити чутливість кожної із стратегій до еколого-економічних ризиків відтворення агрогосподарської системи за показником еластичності доходу інвестора відносно екологічних ризиків інвестування системи ($V, \%$). Результати дослідження зображено на рис. 2-5.

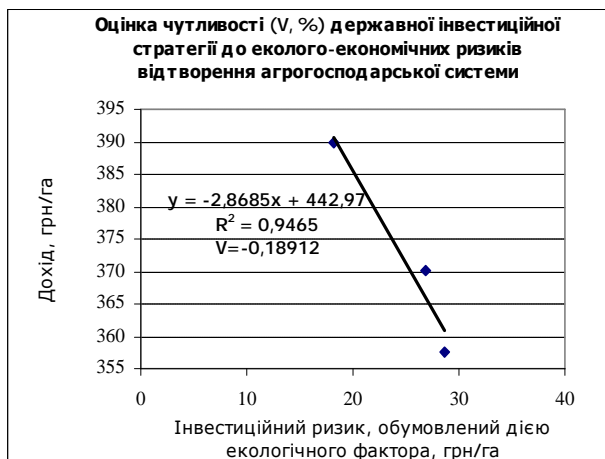

Рис. 2. Вплив державної інвестиційної стратегії на умови сталого розвитку регіону

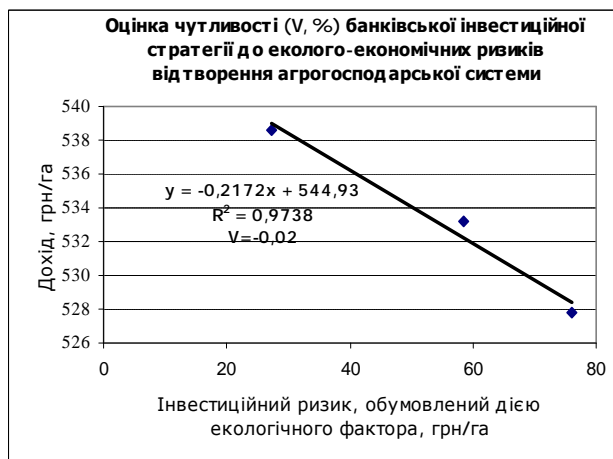

Рис. 3. Вплив банківської інвестиційної стратегії на умови сталого розвитку регіону

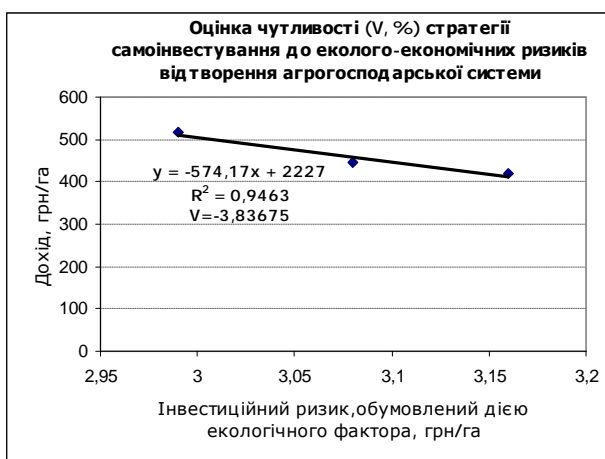

Рис. 4. Вплив стратегії самоінвестування на умови сталого розвитку регіону

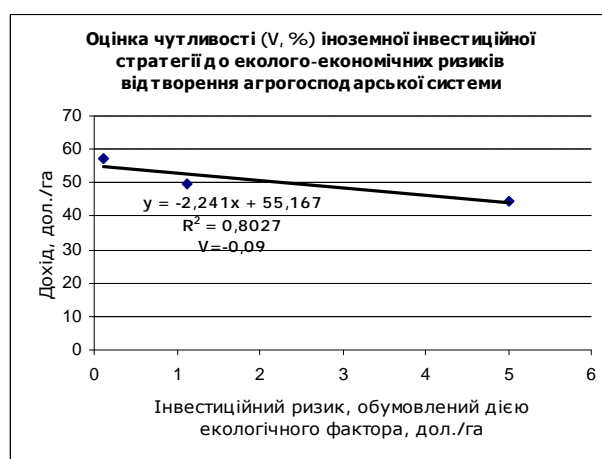

Рис. 5. Вплив іноземної інвестиційної стратегії на умови сталого розвитку регіону

Коефіцієнт чутливості доходу інвестора (V) до зміни прибутку, обумовленої дією екологічного фактора показує, як змінюється дохід інвестора при зменшенні прибутку в агрогосподарській системі на 1 % та визначає бажаність присутності інвестиційного капіталу в умовах нераціонального використання агроземельних ресурсів у регіоні, причому якщо $|V| < 1$, то дохід інвестора не-

еластичний за екологічними ризиками і присутність інвестиційного капіталу є бажаною, а якщо $|V| \geq 1$, то дохід інвестора є еластичним за екологічними ризиками і присутність інвестиційного капіталу не є бажаною.

Систематизуємо отримані результати та розкриємо їх еколого-економічний зміст (Таблиця 6).

Таблиця 6. Оцінка впливу екологічного фактора на якість інвестицій та умови сталого розвитку регіону

Інвестиційна стратегія	Нормативне значення коефіцієнта чутливості до екологічних ризиків (E, %)	Розрахункове значення коефіцієнта чутливості	Оцінка чутливості стратегії до екологічних ризиків	Якість інвестицій	Вплив екологічного фактора на умови сталого розвитку
Державна	$ A < 1$	-0,189	не чутлива	висока	позитивний
Банківська	$ A < 1$	-0,02	не чутлива	висока	позитивний
Самоінвестування	$ A < 1$	-3,836	чутлива	низька	негативний
Іноземного інвестування	$ A < 1$	-0,09	не чутлива	висока	позитивний

Висновки. Сутнісно-змістова основа якості інвестицій конкретизується по відношенню до природогосподарювання і розуміється нами як цілісна характеристика функціональної єдності ресурсних властивостей, здатних задовольняти інвестиційні потреби природогосподарювання в цілому та інтереси окремих інвесторів зокрема. Застосування категорії якості інвестицій дозволяє оптимізувати оцінки інвестиційної привабливості

природогосподарювання на більш упорядкованій та досконалішій основі, що найбільш адекватно відповідає вимогам сталого розвитку в умовах екологічних проблем використання агроземельних ресурсів. Перспективою подальших досліджень має стати формування комплексної еколого-економічної стратегії інвестування аграрного сектору для Сумського регіону.

Список використаної літератури

1. Голоха В. Моніторинг ґрунтів із кислотою реакцією та заходи їх поліпшення з використанням дефекату / В. Голоха, О. Пономаренко, О. Кохан // Наукові праці. – Том 82. – Випуск 68. – с. 104–108.
2. Тарасова В. Міжгалузєва диференціація рівнів землемісткості сільськогосподарської продукції / В. Тарасова // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&d=372.
3. Голян В. Еколого-економічні проблеми землекористування в Україні / В. Голян, А. Крисак // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 1. – с. 117-123.
4. Рабинович Б. Экономическая оценка земельных ресурсов и эффективности инвестиций: [Книга] / Б. Рабинович. – М. : Информационно-издательский дом «Филинь», 1997. – 224 с.
5. Пономарьов О.В. Оцінка якості інвестиційної діяльності авіатранспортних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (економіка авіаційного транспорту)» / О.В. Пономарьов. – Київ, 2007. – 22 с.
6. Севастьянов П.В. Сравнительная оценка качества инвестиционных проектов [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://sedok.narod.ru/s_files/poland/OcProject1.doc.
7. Trinidad Segovia J.E. A Model for Determining Efficient Portfolio Cropping Plans in Organic Farming / J.E. Trinidad, S. Cruz Rambaud, C.B. Garcia Garcia // Spanish Journal of Agricultural Research. – 2005. – Vol. 3 (2). – PP. 159–167
8. Collins Robert A. The Robustness of Single Index Models in Crop Markets: A Multiple Index Model Test: Comment / Robert A. Collins // Journal of Agricultural and Resource Economics. – 1993. – Vol. 18 (1). – PP. 131–134.
9. Мареха І. Якість інвестицій як фінансово-економічна категорія сталого природогосподарювання / І. Мареха // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2011. – № 5. – с. 246-251.

В статтє введено поняттє ресурса окупаємості інвестицій як некоторого источника образования прибыли в определенной эколого-экономической системе. Сформированы методические подходы к оценке экологически обусловленного риска инвестирования агрохозяйственной системы. Разработаны эколого-экономические показатели оценки качества инвестиций. Оценено влияние экологического фактора на качество инвестиций и условия устойчивого развития региона.

Ключевые слова: качество инвестиций, инвестиционные стратегии, земельные ресурсы, устойчивое развитие

The new term as payback investment resource is elaborated in the article. The methodological approaches for estimation ecologically caused investment risk in agriculture are formed. Ecological and eco-

conomic indicators for assessment investment quality are developed. The impact of ecological factor on investment quality and sustainable development conditions are assessed for Sumy region.

Key words: investment quality, investment strategies, land resources, sustainable development

Дата надходження в редакцію: 1.02.2012 р.

Рецензент: д.е.н., професор Є.В.Мішенін

УДК 001.8:330.133:504

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ БІОРІЗНОМАНІТТЯ

П.В. Кравець, к.с.г.н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України
Ю.Ю. Несторяк, асистент, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Розглянуто особливості біорізноманіття як економічної категорії. Удосконалено методологічний інструментарій економічного оцінювання біорізноманіття. Запропоновано алгоритм проведення економічної оцінки біорізноманіття.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Серед глобальних екологічних проблем сьогодення особливе місце належить скороченню біорізноманіття. За останні декілька століть темпи зникнення видів у результаті діяльності людини збільшилися майже в 1000 разів у порівнянні з звичайним темпом, характерним для різних етапів історії Землі [1]. Трансформація середовища існування видів через зміни в структурі землекористування, в тому числі внаслідок чистого скорочення площі лісів на планеті (неконтрольовані вирубки і переведення у сільськогосподарські землі), яка оцінюється в 5,2 млн га в рік [14], до 2050 року може призвести до зникнення від 10 до 15% усіх видів рослин [9]. Розуміння, що збереження біорізноманіття є необхідною умовою виживання людини і передумовою сталого розвитку цивілізації зумовило необхідність перегляду основоположних засад екологічної політики держав світу. Однак, незважаючи на значні зусилля та досягнуті результати, так в Україні прийнято і реалізуються більше 20-ти міжнародних конвенцій, законів, концепцій і програм спрямованих на збереження і раціональне використання біорізноманіття, питання формування відповідного фінансово-економічного механізму, і зокрема економічної оцінки як його ключового елемента, усе ще залишається актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика економіки біорізноманіття знаходиться в площині теоретико-методологічних засад економічної оцінки природних ресурсів – наріжного каменя вирішення наукових проблем економіки природокористування. Фундаментальні дослідження вітчизняних науковців, зокрема: І.Я.Антоненко, І.К.Бистрякова, Б.В.Букринського, Б.М.Данилишина, С.І.Дорогунцова, Я.В.Ковалю, Л.Г.Мельника, Є.В.Мішеніна, І.М.Синякевича, Ю.Ю. Туниці, М.А.Хвеска та інших, повною мірою розкривають сутнісний зміст, понятійний апарат і методичний інструментарій економічної оцінки в рамках існуючої парадигми суспільно-

економічного розвитку.

Аналіз публікацій засвідчує, що базові принципи економічної оцінки як природних ресурсів, так і біорізноманіття знаходяться в одній площині теоретичного фундаменту формування категорій цінності, теорій походження вартості, концепцій та підходів оцінювання.

Наукові засади економіки біорізноманіття опрацьовувалися в роботах західних вчених як Д. Дасгупти, Г. Дейлі, Р. Костанзи, Д. Морана, Д. Пірса та багатьох інших, та отримали свій подальший розвиток на пострадянському просторі у роботах С.Н. Бобильова, О.О. Медведєвої, Л.Г. Мельника, А.В. Неверова, Р.А. Перелета, О.В. Рюміної [8, 1, 2, 3, 7, 6]. Звертає на себе увагу відсутність єдиного методологічного базису економічної оцінки, що зумовлено розмаїттям наукових підходів до визначення економічної сутності біорізноманіття, об'єкту і предмету його оцінки.

Формулювання цілей статті. Робота присвячена формуванню методологічного інструментарію економічної оцінки біорізноманіття з урахуванням його особливостей як об'єкту і предмету оцінки, вибору моделей оцінювання та розробці алгоритму проведення економічної оцінки біорізноманіття.

Виклад основного матеріалу. Біорізноманіття залишається складним і неоднозначним поняттям у контексті оцінки і виміру його вартісних характеристик. Його пропонують розглядати більше як наукову категорію, отже і спроба оцінки цей складний природний феномен з усіма притаманними йому функціями виключно економічними вимірниками вважається неправомірною [16].

Слід вказати на такі аспекти, що мають враховуватися при формуванні методологічного інструментарію оцінювання: триєдиний вимір об'єкту (біорізноманіття - біологічні ресурси - екосистема); виділення кількох організаційних рівнів біорізноманіття; наявність широкого спектру оцінок (економічні, еколого-економічні, біологічні);